

prof. dr Jelena Lepetić

vanredni profesor, Univerzitet u Beogradu – Pravni fakultet

USKLAĐENOST POSLOVANJA I PRUŽANJE DIGITALNIH USLUGA*

Rezime: U ovom radu autor razmatra funkciju usklađenosti poslovanja prema Uredbi EU o digitalnim uslugama iz 2022. godine. Reč je o dodatnoj obavezi dužne pažnje koju imaju veoma velike onlajn platforme i veoma veliki onlajn pretraživači. Pružaoci ovih usluga moraju da uspostave funkciju usklađenosti poslovanja kako bi pratili usklađenost sa Uredbom. Predviđanjem ove obaveze, Uredba direktno utiče na unutrašnju organizaciju privrednog subjekta, pa je ova tema značajna sa kompanijskopravnog aspekta. Nakon uvoda, u radu se razmatra mesto usklađenosti poslovanja u digitalnom svetu, kao i promene koje prate ovu funkciju u vremenu digitalne transformacije. Zatim se usklađenost poslovanja posmatra kroz prizmu Uredbe, kao posebna obaveza dužne pažnje. U radu se dalje objašnjava koji subjekti imaju tu obavezu, odnosno koji uslovi moraju da budu ispunjeni da bi pružalac usluge morao da organizuje funkciju usklađenosti poslovanja. U centralnom delu rada, objašnjeno je u čemu se sastoje obaveze u vezi sa funkcijom usklađenosti poslovanja. Naime, analizirana je organizacija ove funkcije, kvalifikacija i obaveze službenika za praćenje usklađenosti poslovanja, kao i obaveze uprave koje su u vezi sa ovom funkcijom.

Ključne reči: Usklađenost poslovanja. – Digitalne usluge. – Dužna pažnja.

1. UVOD

Uredba EU o digitalnim uslugama je usvojena 2022. godine.¹ Reč je jednom od instrumenata kojima su predviđena nova pravila regulisanja digitalnog sveta u Evropskoj uniji. Uredba je nadogradila pravni okvir za digitalne usluge koji je uspostavljen Direktivom o elektronskoj trgovini.² Uredba je

* Ovaj članak je rezultat rada na projektu Univerziteta u Beogradu – Pravnog fakulteta „Problemi stvaranja, tumačenja i primene prava” (2025), u okviru istraživačke grupe „Pravni režim digitalnih usluga u pravu Srbije i pravu Evropske unije”.

1 Uredba o jedinstvenom tržištu digitalnih usluga, br. 2065/2022, skraćeno se naziva Uredba ili Zakon o digitalnim uslugama [Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on a Single Market for Digital Services and amending Directive 2000/31/EC (Digital Services Act), OJ L 277, 27.10.2022, pp. 1–102].

2 Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market (‘Directive on electronic commerce’), OJ L 178, 17.7.2000, pp. 1–16; Vid. Aina Turillazzi, Mariarosaria Taddeo, Luciano Floridi, Federico Casolari, „The Digital

nastala kao deo ostvarivanja plana prema kojem treba omogućiti privrednim subjektima i građanima korišćenje onlajn platformi i usluga elektronske trgovine, bilo gde na teritoriji Evropske unije, bez straha od manipulativnih algoritama i nezakonite robe i sadržaja.³ Konkretno, usvajanjem Uredbe EU o digitalnim uslugama zajedno sa Uredbom EU o digitalnim tržištima⁴, Evropska unija je krenula putem omogućavanja potpunog pristupa robi i uslugama, tako što će ukloniti onlajn prepreke, uključujući i međunarodne neopravdane prepreke, i konačno učiniti onlajn kupovinu jednostavnijom i bezbednijom.⁵ Preduzimanje tih mera je bilo neophodno, posebno kada se ima u vidu da preko milion evropskih privrednih subjekata prodaje robu ili digitalne usluge preko onlajn platformi.⁶ Do ubrzanja tempa digitalizacije i brzog prilagođavanja privrednih subjekata novoj stvarnosti je u velikoj meri doprinela pandemija bolesti COVID-19. To je konstatovano i u dokumentu Evropske komisije „Digitalni kompas 2030: evropski put za digitalnu deceniju“ iz 2021. godine.⁷ Nešto ranije, konkretno, 2020. godine Evropska komisija je objavila saopštenje pod nazivom „Oblikovanje digitalne budućnosti Evrope“, kojim je najavila da će na putu digitalne transformacije biti fokusirana na to da tehnologija treba da olakša život ljudi, da privreda treba da bude poštena i konkurentna, a društvo otvoreno, demokratsko i održivo.⁸ Pritom, značajno je napomenuti, da je već 2015. godine usvojena „Strategija jedinstvenog digitalnog tržišta za Evropu“.⁹ Potom, 2023. godine usvo-

Services Act: An Analyses of its ethical, legal, and social implications“, 2022, 2, dostupno na: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4007389, 12. septembar 2025.

3 Vid.: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/online-platforms-and-e-commerce>, 22. septembar 2025.

4 Uredba o kontestibilnim i pravičnim tržištima u digitalnom sektoru, br. 1828/2022, skraćeno se naziva Uredba ili Zakon EU o digitalnim tržištima [Regulation (EU) 2022/1925 of the European Parliament and of the Council of 14 September 2022 on contestable and fair markets in the digital sector and amending Directives (EU) 2019/1937 and (EU) 2020/1828 (Digital Markets Act), *OJ L* 265, 12.10.2022, pp. 1–66]. Više o toj uredbi vid. u Dušan V. Popović, „Prethodna regulacija digitalnih tržišta u EU: ograničavanje tržišne moći digitalnih platformi“, *Usklađivanje poslovnog prava Srbije sa pravom Evropske unije – 2022* (ur. Vuk Radović), Univerzitet u Beogradu – Pravni fakultet, Beograd 2022, 300 i dalje.

5 Vid. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/online-platforms-and-e-commerce>, 22. septembar 2025.

6 *Ibid.*

7 Vid. Evropska komisija, „Digitalni kompas 2030: evropski put za digitalnu deceniju“, 2021, 1 i 8 (European Commission, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, “2030 Digital Compass: the European way for the Digital Decade”, Brussels, 9.3.2021 COM(2021) 118 final; Annex to the Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, “2030 Digital Compass: the European way for the Digital Decade”, Brussels, 9.3.2021 COM(2021) 118 final.

8 Vid. Evropska komisija, „Oblikovanje digitalne budućnosti Evrope“, 2020 (European Commission, „Shaping Europe’s Digital Future“, 2020).

9 European Commission, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of

jena i Evropska deklaracija o digitalnim pravima i principima za digitalnu deceniju, budući da digitalna transformacija mora biti u službi čoveka.¹⁰ Dve godine kasnije, Evropska komisija je objavila dokument pod nazivom „Stanje digitalne decenije 2025: nastavak izgradnje suvereniteta i digitalne budućnosti EU“.¹¹ U Aneksu I tog izveštaja pod nazivom „Stanje digitalne transformacije u EU 2025: napredak i horizontalne preporuke“, Uredba EU o digitalnim uslugama je označena kao prekretnica u smislu nastojanja da se obezbedi „pravično, bezbedno, sigurno i pouzdano digitalno okruženje za građane i preduzeća, uz snažne mehanizme sprovođenja.“¹² Opravdanje za taj status, iako je ona samo jedan od instrumenata koji se pominju u tom kontekstu (pominju se još i Uredba EU o digitalnim tržištima i Uredba EU o borbi protiv terorističkog sadržaja na internetu) leži u činjenici su njome jasno predviđene obaveze pružalaca digitalnih usluga, pri čemu je stepen odgovornosti pružalaca veoma velikih onlajn platformi i veoma velikih onlajn pretraživača izuzetno visok. Zatim, treba istaći i da je 2025. godine usvojena i „Međunarodna digitalna strategija za Evropsku uniju“.¹³ U Aneksu te strategije, u delu o onlajn platformama i integritetu informacionog ekosistema, je pomenuto da će državama kandidatima za članstvo u Evropskoj uniji, uključujući i zemlje zapadnog Balkana, biti obezbeđena pomoć da usaglasе svoje zakonodavstvo za Uredbom EU o digitalnim uslugama i Uredbom EU o digitalnim tržištima u periodu od 2025. do 2027. godine.¹⁴ Zbog toga je ovaj dokument u navedenom kontekstu posebno značajan za Srbiju. Iste godine, Komisija je objavila „Sveobuhvatni priručnik za bezbednu i održivu

the Regions, “A Digital Single Market Strategy for Europe” {SWD(2015) 100 final}, Brussels, 6.5.2015 COM(2015) 192 final.

- 10 Vid. Evropsku deklaraciju o digitalnim pravima i principima za digitalnu deceniju, poglavlje I [European Declaration on Digital Rights and Principles for the Digital Decade (2023/C 23/01), *OJ C* 23, 23.1.2023, 1–7].
- 11 European Commission, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, „State of the Digital Decade 2025: Keep building the EU’s sovereignty and digital future“, Brussels, 16.6.2025 COM(2025) 290 final.
- 12 European Commission, Annex to the Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, „State of the Digital Decade 2025: Keep building the EU’s sovereignty and digital future“, Brussels, 16.6.2025 COM(2025) 290 final, („State of the EU Digital Transformation in 2025: progress and horizontal recommendations“), 29; Regulation (EU) 2021/784 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2021 on addressing the dissemination of terrorist content online, *OJ L* 172, 17.5.2021, pp. 79–109.
- 13 European Commission, High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, Joint Communication to the European Parliament and the Council, „An International Digital Strategy for the European Union“, Brussels, 5.6.2025 JOIN(2025) 140 final.
- 14 Vid. Aneks Međunarodne digitalne strategije za Evropsku uniju, 9 (European Commission, High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, Annex to the Joint Communication to the European Parliament and the Council, „An International Digital Strategy for the European Union“, Brussels, 5.6.2025 JOIN(2025) 140 final.

e-trgovinu“.¹⁵ U njemu je posvećena pažnja, između ostalog, i usklađenosti poslovanja sa Uredbom EU o digitalnim uslugama (analizirana je istraga Temu-a koju je Komisija pokrenula 31. 10. 2024. godine zbog postojanja sumnje da je došlo do kršenja Uredbe).¹⁶

Danas je korišćenje onlajn platformi deo svakodnevnih života ljudi, bilo kroz korišćenje onlajn pretraživača za pronalaženje informacija, kupovinu na onlajn tržištu, komunikaciju putem društvenih mreža, gledanje filmova ili slušanje muzike.¹⁷ Pritom, evidentno je da postoje opasnosti od onlajn trgovine ili razmene nedozvoljene robe, usluga ili sadržaja, kao i širenja dezinformacija.¹⁸ Zbog toga je fokus na privrednim subjektima i na usklađenosti njihovog poslovanja sa pravom Evropske unije. Važno je istaći da se Uredba uglavnom odnosi na onlajn posrednike i platforme (na primer, onlajn tržišta, društvene mreže, platforme za deljenje sadržaja, platforme za putovanja i smeštaj), iako je sam pojam digitalnih usluga izuzetno širok.¹⁹ Nametanje dodatnih obaveza pružaocima digitalnih usluga, posebno najvećima među njima je opravdano budući da imaju najveći broj korisnika, kao i da im takvo poslovanje omogućava pristup novim i dalekim tržištima. Upravo je jedna od dodatnih obaveza u vezi sa usklađenošću poslovanja, čemu je posvećen jedan član Uredbe EU o digitalnim uslugama. S jedne strane, o usklađenosti poslovanja može se govoriti uopšteno, odnosno o usklađenosti poslovanja sa svim obavezama koje predviđa Uredba EU o digitalnim uslugama. S druge strane, usklađenost poslovanja ili konkretnije funkcija usklađenosti poslovanja može se analizirati kao samo jedna od obaveza dužne pažnje koje predviđa Uredba EU o digitalnim uslugama. U ovom radu će biti reči isključivo o toj konkretnoj obavezi, a ne o usklađenosti poslovanja sa Uredbom uopšte, jer bi pristup koji je prvo pomenut zahtevao analizu svih obaveza dužne pažnje koje su njome predviđene, što prevazilazi okvire jednog rada. Zbog toga, prvo treba objasniti šta znači usklađenost poslovanja u kontekstu digitalne transformacije, a zatim objasniti sadržinu te obaveze kao jedne od obaveza dužne pažnje. Struktura ovog rada je sledeća, nakon uvoda i objašnjenja u vezi sa funkcijom usklađenosti poslovanja u digitalnom kontekstu, usklađenost poslovanja se posmatra kao obaveza dužne pažnje. Zatim je analizirano ko su subjekti ove obaveze i u čemu se ona sastoji. Na kraju je zaključak.

15 European Commission, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, „A comprehensive EU toolbox for safe and sustainable e-commerce“, Brussels, 5.2.2025 COM(2025) 37 final.

16 Vid. Sveobuhvatni priručnik za bezbednu i održivu e-trgovinu, 16–17.

17 Vid., na primer, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/online-platforms-and-e-commerce>, 22. septembar 2025.

18 Vid., na primer, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-services-act-package>, 22. septembar 2025.

19 *Ibid.*

2. USKLAĐENOST POSLOVANJA I DIGITALNI SVET

Upotreba moderne tehnologije je povezana sa tri vrste rizika – prvi se odnosi na eventualne povrede prava intelektualne svojine, drugi na objavljivanje poverljivih informacija, a treći upravo na neusklađenost poslovanja sa zakonima i drugim aktima.²⁰ Promene u poslovanju neizostavno su praćene i stvaranjem novih zakonskih okvira i/ili prilagođavanjem već postojećih pravila. U svakom slučaju, neminovno je da zakonodavni okvir mora postati komplikovaniji i obimniji, a samim tim teži za praćenje. Čini se da je upravo te neminovnosti bio svestan evropski zakonodavac kada je donosio nova pravila o pružanju digitalnih usluga, pa je usklađenosti poslovanja posvetio čitav član 41 Uredbe EU o digitalnim uslugama.

Razvoj funkcije usklađenosti poslovanja doživeo je procvat poslednjih godina. Ta funkcija je postala neizostavni deo unutrašnje kontrole koja treba da omogući privrednim subjektima i zaposlenima postupanje u skladu sa zakonom i unutrašnjim aktima tog subjekta.²¹ Korist od programa usklađenosti poslovanja nije ograničena na zaposlene i sam privrednim subjekt. Naime, ona se proteže i na ostale nosioce rizika, uključujući potrošače, kao i čitavo društvo u celini.²² Može se reći da se usklađenost poslovanja ne odnosi samo na ustanovljavanje unutrašnjih procedura kako bi se omogućilo poslovanje u skladu sa pravnim normama, već obuhvata i postupanje u skladu sa društvenim normama.²³ Usklađenost poslovanja se obično pominje u zakonima kojima se regulišu privredni subjekti budući da oni regulišu organizaciju privrednog društva. Takav je slučaj i u sprskom pravu, u kojem usklađenost poslovanja spada u poslove unutrašnjeg nadzora.²⁴ Funkcija usklađenosti poslovanja je često posebno definisana u drugim zakonima kojima su regulisani subjekti koji obavljaju delatnosti koje zahtevaju dodatnu pažnju zakonodavca, kao i u raznim kodeksima.²⁵ U našem Zakonu o elektronskoj trgovini funkcija usklađenosti poslovanja se ne pominje.²⁶ To nije iznenađujuće imajući u vidu da se ne pominje ni u Direktivi o elektronskoj trgovini.

Veštačka inteligencija i digitalna transformacija donele su promene u poslovanju i upotrebu novih podataka na globalnom nivou, što se nemi-

20 Nizan Geslevich Packin, „Emerging Compliance in the Generative Decentralized Era“, *Brooklyn Journal of Corporate, Financial & Commercial Law* 19(1)/2025, 88.

21 Vid. na primer, *ibid.*, 84.

22 *Ibid.*, 85.

23 Vid. Sean J. Griffith, „Corporate Governance in the Era of Compliance“, *William & Mary Law Review* 57(5)/2016, 2082.

24 Zakon o privrednim društvima, *Službeni glasnik RS*, br. 36/2011, 99/2011, 83/2014 – dr. zakon, 5/2015, 44/2018, 95/2018, 91/2019, 109/2021 i 19/2025, čl. 452, st. 1, tač. 1.

25 Vid. više u Jelena Lepetić, Natalija Lukić, „Compliance – Company Law and Criminal Law Perspectives“, *Iustinianus Primus Law Review* 1/2025, 221–228.

26 Zakon o elektronskoj trgovini, *Službeni glasnik RS*, br. 41/2009, 95/2013 i 52/2019.

novno odrazilo i na korporativno upravljanje.²⁷ Samim tim, do promena je došlo i na polju usklađenosti poslovanja. Funkcija usklađenosti poslovanja trenutno i dalje zavisi od ljudi, ali ima mišljenja da će se to promeniti u budućnosti, odnosno da će se ova funkcija sve više oslanjati na tehnologiju. Drugim rečima, predviđa se kraj tradicionalno shvaćene „homocentrične“ usklađenosti poslovanja, odnosno nazire se sve veća automatizacija te funkcije.²⁸ Oslanjanje na veštačku inteligenciju je posebno osetljivo kada je reč o usklađenosti poslovanja. Pojava „zagađenosti informacija“ i činjenica da brojni podaci ne proizilaze iz stvarnog života, već ih proizvodi veštačka inteligencija mogu negativno da se odraze na usklađenost poslovanja. Zabrinjavajuća su predviđanja da će između 2025. i 2030. godine 99.9% sadržaja na internetu generisati veštačka inteligencija.²⁹ Kao dobar primer negativnog uticaja korišćenja veštačke inteligencije za potrebe usklađenosti poslovanja može poslužiti slučaj sigurnosne provere veštačke inteligencije u Velikoj Britaniji kada se bot zasnovan na GPT-4 angažovao u vezi sa nezakonitom trgovinom insajderskim informacijama, iako mu je data instrukcija da to ne čini, uz opravdanje da je to dobro za kompaniju, odnosno da će kompanija profitirati.³⁰ Može se zaključiti da se ovoj funkciji mora posvetiti dodatna pažnja u digitalnom okruženju.

3. USKLAĐENOST POSLOVANJA KAO OBAVEZA DUŽNE PAŽNJE

Usklađenost poslovanja, odnosno njeno praćenje je jedna od obaveza postupanja sa dužnom pažnjom koju predviđa Uredba EU o digitalnim uslugama. Smisao predviđanja obaveza dužne pažnje za pružaoce usluga onlajn posredovanja bazira se na ideji da onlajn okruženje treba da bude transparentno i bezbedno. Upravo je centralni deo Uredbe EU o digitalnim uslugama (poglavlje III) posvećeno tim obavezama. Obaveza praćenja usklađenosti poslovanja, kako je predviđa Uredba, utiče direktno na organizaciju privrednog subjekta. Dakle, ovako predviđena pravila predstavljaju primer direktnog uticaja prava Evropske unije na unutrašnju organizaciju privrednog subjekta.³¹ Akcenat je na unutrašnjoj organizaciji, a ne na angažovanju spoljnih stručnjaka (engl. *outsourcing*). Dakle, nije reč o praćenju usklađenosti sa svim obavezama dužne pažnje već o organizaciji funkcije usklađenosti poslovanja unutar privrednog subjekta. Tako predviđen set pravila treba da osigura opštu usklađenost poslovanja sa Uredbom EU o digitalnim uslugama.

27 N. Geslevich Packin, 84; vid. Jelena Lepetić, „Veštačka inteligencija i upravljanje privrednim društvima“, *Izazovi u poslovnom pravu* (ur. Dušan Popović), Univerzitet u Beogradu – Pravni fakultet, Beograd 2024, 241 i dalje.

28 N. Geslevich Packin, 87.

29 *Ibid.*, 98.

30 *Ibid.*, 89.

31 Vid. Folkert Wilman, Saulius Lukas Kalėda, Paul-John Loewenthal (eds.), *The Eu Digital Services Act – A Commentary*, Oxford University Press, Oxford 2024, 310.

Ideja evropskog zakonodavca je da odvoji funkciju usklađenosti poslovanja od operativne funkcije, pa je zato detaljno reguliše. Kako je to objašnjeno u uvodnoj izjavi 99 Uredbe, odvojenost tih funkcija mora da postoji „s obzirom na složenost funkcionisanja uvedenih sistema i sistemske rizike koji oni predstavljaju za društvo“. Pristup detaljnog regulisanja funkcije usklađenosti poslovanja u Uredbi EU o digitalnim uslugama nije jedini takav primer u pravu Evropske unije. Takav pristup je primenjen i u Uredbi EU o digitalnim tržištima, a delimično i u Direktivi Solventnost II.³²

Predviđanjem obaveza dužne pažnje podignut je stepen odgovornosti posrednika za usluge koje pružaju i za podatke koje čuvaju, čime se odstupa od tzv. *laissez-faire* pristupa koji je dugo bio dominantan u digitalnoj sferi.³³ Najstroži standardi se primenjuju na najveće posrednike, odnosno na veoma velike onlajn platforme i veoma velike pretraživače.³⁴ To ne znači da oni manji ne treba svojevolski da se podvrgnu strožim standardima, upravo po ugledu na one koje obavezuju najveće privredne subjekte. Drugačije rečeno, poželjno bi bilo da dođe do efekta tzv. prelivanja.

Imajući u vidu da je obaveza koja se odnosi na usklađenost poslovanja, obaveza dužne pažnje, treba istaći da ovde nije reč o standardima građanskog i privrednog prava ni o dužnosti pažnje koja se odnosi na lica koja upravljaju privrednim društvima, a koje su deo materije kompanijskog prava.³⁵ Reč je o konkretnim obavezama, od kojih je samo jedna u vezi sa usklađenošću poslovanja. Obaveze dužne pažnje su onlajn posrednicima nametnute neposredno pravom Evropske unije, ali je i dalje neophodno da se oni sami angažuju, odnosno da vrše samoproveru, uz nadzor regulatora.³⁶ Ovaj pristup se u teoriji naziva metaregulacija ili prinudna samoregulacija, budući da podrazumeva postojanje značajnog nivoa slobode obveznika u pogledu implementacije regulatornih principa, uz kontinuiranu evaluaciju i praćenje postignutih rezultata.³⁷ Konkretno, naziv metaregulacija se odnosi na to da makroregulator nadgleda mikroregulatora u pogledu upravljanja rizicima, dok je samoregulacija prinudna budući da u slučaju neadekvatne samoregulacije,

32 Vid. Uredbu EU o digitalnim tržištima, čl. 28 i Direktivu Solventnost II, čl. 46 [Direktiva EZ br. 138/2009 o osnivanju i obavljanju delatnosti osiguranja i reosiguranja (Solventnost II) Directive 2009/138/EC of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 on the taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance (Solvency II) (Recast), *OJ L* 335/2009, 17. 12. 2009, pp. 1–155].

33 Giancarlo Frosio, Christophe Geiger, „Towards a Digital Constitution“, *From the DMCA to the DSA – A Transatlantic Dialogue on Online Platform Regulation and Copyright* (ed. João Pedro Quintais), *Verfassungsbooks on matters constitutional*, Berlin 2024, 51.

34 *Ibid.*, 52.

35 Vid. o dužnosti pažnje u Jelena Lepetić, *Kompanijskopравни režim sukoba interesa – dužnost lojalnosti*, Univerzitet u Beogradu – Pravni fakultet, Beograd 2015, 114–126.

36 Nicolo Zingales, „The DSA as a Paradigm Shift for Online Intermediaries’ Due Diligence – Hail To Meta-Regulation“, *Putting the Digital Services Act into Practice – Enforcement, Access to Justice, and Global Implications* (eds. Joris van Hoboken, João Pedro Quintais, Naomi Appelman, Ronan Fahy, Ilaria Buri, Marlene Straub), *Verfassungsbooks on matters constitutional*, Berlin 2023, 213–214.

37 *Ibid.*, 214.

makroregulator može da preduzme mere.³⁸ U suštini, pružaoci veoma velikih onlajn platformi i veoma velikih onlajn pretraživača postupaju kao regulatori rizika, dok njih nadziru metaregulatori – Evropska komisija, nacionalni koordinatori za digitalne usluge i Evropski odbor za digitalne usluge.³⁹

4. SUBJEKTI KOJI IMAJU OBAVEZU DUŽNE PAŽNJE U VEZI SA USKLAĐENOŠĆU POSLOVANJA

Obaveze koje se odnose na funkciju usklađenosti poslovanja imaju veoma veliki pružaoci usluga onlajn posredovanja. To su pružaoci usluga veoma velikih onlajn platformi (engl. *very large online platforms* – VLOPs) i veoma velikih onlajn pretraživača (engl. *very large online search engines* – VLOSEs), mereno prema broju korisnika usluga. Privredni subjekti čije usluge nalaze put do velikog broja korisnika, logično, moraju da imaju veći broj obaveza u poređenju sa drugima. Upravo je obaveza u vezi sa usklađenošću poslovanja, odnosno organizaciji te funkcije jedna od dodatnih obaveza dužne pažnje koja se odnosi isključivo na te subjekte. Ove dodatne obaveze predstavljaju način upravljanja sistemskim rizicima koji su povezani sa pružanjem digitalnih usluga i pokušaj da se oni umanje. Činjenica da Uredba predviđa dodatne obaveze za one najveće svedoči o tome da ne važi izreka „previše veliki da bi bili regulisani“ (engl. *too big to regulate*).⁴⁰

Obaveza praćenja usklađenosti poslovanja se odnosi na posebnu kategoriju pružalaca usluga onlajn posredovanja.⁴¹ Da bi pružalac usluge onlajn posredovanja bio obaveznik dodatne obaveze u vezi sa funkcijom usklađenosti poslovanja mora biti reč o pružaocu veoma velike onlajn platforme ili veoma velikog onlajn pretraživača, mereno prema broju korisnika usluga. Dakle, da bi onlajn posrednik uopšte bio tako kvalifikovan, on mora biti pružalac onlajn platformi ili onlajn pretraživača. Uredba definiše onlajn platformu kao uslugu smeštaja informacija (hosting) na zahtev korisnika usluge, koja pohranjuje informacije i čini ih dostupnim javnosti, osim ako je reč o sporednoj aktivnosti koja je samo pomoćna odlika druge usluge ili manja funkcional-

38 *Ibid.*

39 Vid. *Ibid.*, 216 i Dušan V. Popović, „Doprinos Uredbe EU o digitalnim uslugama transparentnijem radu onlajn posrednika“, *Usklađivanje poslovnog prava Srbije sa pravom EU – 2023* (ur. Vuk Radović), Univerzitet u Beogradu – Pravni fakultet, Beograd 2023, 271.

40 Vid. Alexandra Geese, „Why the DSA Could Save Us From the Rise of Authoritarian Regimes“, *Putting the Digital Services Act into Practice – Enforcement, Access to Justice, and Global Implications* (eds. Joris van Hoboken, João Pedro Quintais, Naomi Appelman, Ronan Fahy, Ilaria Buri, Marlene Straub), *Verfassungsbooks on matters constitutional*, Berlin 2023, 67. Izraz „previše veliki“ odnosi se na velike privredne subjekte, a često se koristi i u drugim kontekstima (na primer, u stečajnom pravu se govori o grupama privrednih društava koje su previše velike da bi pale).

41 Uredba ove usluge deli u tri kategorije: „samo prenošenje elektronskih informacija“ (engl. *mere conduit service*), „privremeno skladištenje“ (engl. *„caching“ service*) i trajno skladištenje (engl. *„hosting service*). Vid. Uredbu, čl. 3, tač. g.

nost glavne usluge i koja ne može da se koristi bez te usluge iz objektivnih ili tehničkih razloga, ako uključivanje te odlike ili funkcionalnosti nisu načini da se zaobiđe primena Uredbe. Onlajn pretraživač predstavlja uslugu onlajn posredovanja koja omogućava korisniku da unosi upite radi pretraživanja internet sajtova i koja vraća rezultate u bilo kom formatu u kojem informacija koja je povezana sa traženim sadržajem može da bude nađena. Ipak, nisu svi pružaoci onlajn platformi i onlajn pretraživača subjekti dodatnih obaveza, već samo oni koji su kvalifikovani kao veoma veliki.

Dalje, da bi onlajn platforma ili onlajn pretraživač bili veoma veliki, broj prosečnih aktivnih korisnika u Uniji mora biti 45 miliona ili više mesečno. Broj aktivnih mesečnih korisnika biće korigovan u zavisnosti od kretanja broja stanovnika Evropske unije. Ako se broj stanovnika Unije poveća ili smanji za 5% u odnosu na broj stanovnika iz 2020. godine ili u odnosu na broj stanovnika nakon poslednje korekcije, Komisija će prilagoditi broj aktivnih korisnika tako da to bude 10% stanovništva Unije u godini u kojoj se odlučuje, zao-kružen na više ili na niže da bi mogao biti izražen u milionima. Iz toga jasno proizilazi da pružalac usluga onlajn posredovanja mora ponuditi te usluge u Evropskoj uniji, bez obzira na to gde je njegovo mesto nastanjivanja. Nuđe-nje usluga u Uniji podrazumeva omogućavanje fizičkim ili pravnim licima u jednoj ili više država članica Evropske unije da koriste usluge pružaoca usluge onlajn posredovanja koji ima bitnu vezu sa Unijom. Ta veza postoji kada je onlajn posrednik nastanjen u Uniji ili kada postoje druge činjenice koje doka-zuju postojanje te veze (kada je značajan broj korisnika usluge u jednoj državi članici ili više njih u odnosu na stanovništvo te države ili država ili kada je onlajn posrednik usmerio aktivnosti prema jednoj ili više država članica).⁴²

Na kraju, Komisija mora kvalifikovati onlajn platformu ili onlajn pretra-živača kao veoma velike. Komisija donosi odluku o tome nakon savetovanja sa državom nastanjivanja onlajn posrednika ili na osnovu informacija koje je dostavio koordinator za digitalne usluge (nadležno telo koje određuje drža-va članica) u državi u kojoj je nastanjen pružalac usluga.⁴³ Pružaoci onlajn platformi i onlajn pretraživača imaju obavezu da u javno dostupnom odeljku interfejsa objavljuju informacije o broju prosečnih aktivnih korisnika u toku meseca, koji se računa kao prosek u poslednjih šest meseci u skladu sa utvr-đenom metodologijom. Takođe, oni moraju da dostave te podatke koordina-toru za digitalne usluge u državi nastanjivanja i Komisiji na njihov zahtev i to bez odlaganja. Odluku o tome da je reč o veoma velikoj onlajn platformi ili pretraživaču, Komisija može doneti na osnovu svih tih, ali i drugih informa-cija. Ukoliko pružalac usluga ne postupi u skladu sa navedenom obavezom ili po zahtevu, Komisija i pored toga može da stavi onlajn platformu ili onlajn pretraživača na listu veoma velikih onlajn platformi i pretraživača. Komisija daje rok od 10 dana pružaocu usluge da iznese stav o preliminarim nalazi-ma Komisije i o nameri Komisije da označi onlajn platformu ili onlajn pretra-živača kao veoma velike, ako je odluku donela na osnovu drugih informacija

42 Vid. 3 (e).

43 Vid. Uredbu EU o digitalnim uslugama, čl. 33, st. 4.

koje su joj dostupne ili dodatnih informacija dobijenih po zahtevu. Onlajn platforma i onlajn pretraživač će biti izbrisan sa liste veoma velikih onlajn platformi i pretraživača ako neprekidno tokom perioda od godinu dana broj prosečnih aktivnih korisnika usluge mesečno bude manji od 45 miliona. Ova lista se objavljuje u *Službenom listu EU* i redovno se ažurira. Komisija bez odlaganja dostavlja odluku pružaocu o statusu onlajn platforme ili pretraživača, odnosno da se pružalac smatra ili da se više ne smatra veoma velikim za potrebe Uredbe. Ovo obaveštenje je značajno jer obaveze prestaju ili nastaju četiri meseca nakon obaveštenja pružaoca usluga. Prema listi ažuriranoj 23. septembra 2025. godine, 25 onlajn platforme su označene kao veoma velike, među kojima su AliExpres, Amazone store, App store, Booking.com, Youtube, Shein, Instagram, TikTok, X, Temu, Wikipedia, Zalando, kao i dva onlajn pretraživača – Google Search i Bing.⁴⁴

U poglavlju III, odeljku 5, predviđene su dodatne obaveze za veoma velike onlajn platforme i pretraživače u pogledu upravljanja sistemskim rizicima, uključujući i one o funkciji usklađenosti poslovanja. Komisija ima isključivu nadležnost da nadzire i sprovodi Uredbu u tom delu, pri čemu ima nadležnosti da nadzire i sprovodi i ostale odredbe kada je reč o toj kategoriji pružalaca usluga.⁴⁵ Potrebni su veliki resursi, pre svega novčani, da bi Komisija mogla da nadzire usklađenost poslovanja pružalaca veoma velikih platformi i veoma velikih pretraživača sa Uredbom generalno. Zbog toga, Komisija tim subjektima naplaćuje godišnju naknadu za nadzor koja je ograničena na 0.05% godišnjeg neto prihoda na svetskom nivou u prethodnoj finansijskog godini koji je subjekt ostvario. U teoriji je ograničavanje naknade kritikovano zbog bojazni da to ne mora da bude dovoljno u konkretnim slučajevima.⁴⁶ Neusklađenost, između ostalog, sa relevantnim odredbama Uredbe, Komisija utvrđuje odlukom. Tom odlukom se može izreći novčana kazna pružaocu veoma velike onlajn platforme ili veoma velikog onlajn pretraživača u iznosu do 6% njegovog ukupnog svetskog godišnjeg prihoda u prethodnoj finansijskoj godini ako je namerno ili iz nepažnje prekršio relevantne odredbe Uredbe, ali i u drugim slučajevima. Pri tome, postoje i drugi osnovi kada se izriče novčana kazna koja ne premašuje iznos od 1% ukupnog godišnjeg prihoda ili godišnjeg svetskog prihoda u prethodnoj finansijskog godini, ali i periodični penali koji ne premašuju 5% prosečnog dnevnog prihoda ili svetskog godišnjeg prihoda u prethodnoj finansijskoj godini po danu.⁴⁷ Može se zaključiti da su predviđene sankcije itekako podsticajne za subjekte poslovanja da vode računa o usklađenosti poslovanja sa Uredbom. Značajno je napomenuti da postoje mehanizmi koji Komisiji treba da olakšaju nadzor i da spreče onlajn posrednike da uspeju u nameri da izbegnu sankcije tako što će samo naizgled postupati u skladu sa Uredbom. To su,

44 Vid. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/list-designated-vlops-and-vloses>, 24. septembar 2025).

45 Vid. Uredba EU o digitalnim uslugama, čl. 56, st. 2 i 3.

46 Vid., na primer N. Zingales.

47 Vid. Uredbu EU o digitalnim uslugama, čl. 74–76.

pre svega, pravila o pristupu podacima i obaveza objavljivanja. Do otkivanja „stilizovane“/lažne/prividne usklađenosti, Komisija može doći i uz pomoć istraživača kojima je odobren pristup podacima ili bilo kog lica koje je analizirao revizorske ili samovrednujuće dokumente koji su javno objavljeni i koji je o tome obavestio Komisiju.⁴⁸ Interesantan je podatak da je Komisija uputila više od 100 zahteva za informacijama pružaocima platformi zbog dezinformacija, nebezbednih proizvoda i netransparentnih praksi oglašavanja, kao i da je otvorila 14 formalnih postupaka protiv, između ostalog, pružaoca TikTok-a, Mete, Temua, X-a i AliExpres-a zbog nezakonitog sadržaja, zaštite maloletnika i algoritamske transparentnosti.⁴⁹ Imajući u vidu sve poteškoće u vezi sa nadzorom tih subjekata i usklađenošću njihovog poslovanja sa Uredbom generalno, nije čudo da je evropski zakonodavac odlučio da obaveže ove subjekte da organizuju funkciju usklađenosti poslovanja, odnosno da predvidi takvu dodatnu obavezu. Pojedini autori tu funkciju nazivaju „kanalom saradnje“ između pružaoca usluga, s jedne strane, i Komisije i koordinatora za digitalne usluge, s druge strane.⁵⁰

5. OBAVEZE U VEZI SA FUNKCIJOM USKLAĐENOSTI POSLOVANJA

Postoje dve obaveze pružaoca veoma velikih onlajn platformi i veoma velikih onlajn pretraživača u vezi sa funkcijom usklađenosti poslovanja. Prva, glavna obaveza posrednika je da organizuje ovu funkciju. Druga obaveza pružaoca je dodatna, odnosno ne može da postoji samostalno bez ispunjenja glavne obaveze. Naime, pružalac usluga mora da obavesti koordinatora za digitalne usluge u državi poslovnog nastanjivanja i Komisiju o podacima koji se odnose na rukovodioca funkcije usklađenosti. To su, zapravo, ime i podaci za kontakt sa rukovodiocem funkcije usklađenosti poslovanja.

5.1. Organizacija funkcije usklađenosti poslovanja

Uredba predviđa posebna pravila za organizovanje funkcije usklađenosti poslovanja, čime duboko zadire u organizaciju samog subjekta poslovanja. Drugačije rečeno, Uredba direktno utiče na unutrašnju organizaciju pružaoca veoma velikih onlajn platformi i pretraživača. Funkcija usklađenosti poslovanja mora da ima najmanje jednog službenika za praćenje usklađenosti, a može ih imati i više od kojih je jedan rukovodilac te funkcije. Obaveza lica koji su zaduženi za praćenje usklađenosti poslovanja je da prati usklađenost poslovanja pružaoca usluge sa Uredbom EU o digitalnim uslugama. Osnovni zahtev koji se postavlja pred funkciju usklađenosti poslovanja je da bude nezavisna

48 Vid. N. Zingales, 219.

49 European Commission, Annex, „State of the Digital Decade 2025: keep building the EU's sovereignty and digital future“ („State of the EU Digital Transformation in 2025: progress and horizontal recommendations“), 29.

50 Tako N. Zingales, 217.

od operativne funkcije. Uredbom je predviđeno da uprava mora da osigura da rukovodilac funkcije usklađenosti poslovanja bude nezavisan. Ipak, Uredbom nisu predviđeni konkretni kriterijumi u pogledu nezavisnosti, kao što je to slučaj kod, na primer, revizora (čl. 37, st. 3 Uredbe), što se može smatrati njenom slabošću.⁵¹ Predviđanjem da je organ upravljanja taj koji definiše, nadzire i odgovara za sprovođenje mera koje treba da obezbede nezavisnost funkcije usklađenosti poslovanja, što podrazumeva i podelu poslova, sprečavanje sukoba interesa i valjano upravljanje sistemskim rizicima, Uredba opet čini iskorak u pogledu uticaja na unutrašnju organizaciju društva. Iz toga se može zaključiti da je izuzetno značajan odnos organa upravljanja i ove funkcije. Na kraju, Uredbom je predviđeno da funkcija usklađenosti poslovanja mora da ima nadležnosti, uporište i resurse i pristup organu upravljanja pružaoca usluge koja joj omogućava da prati usklađenost poslovanja sa Uredbom EU o digitalnim uslugama.

5.2. Kvalifikacije i obaveze rukovodioca i službenika za praćenje usklađenosti poslovanja

Službenici za praćenje usklađenosti poslovanja moraju da imaju stručne kvalifikacije, znanje, iskustvo i sposobnosti koje su potrebne za obavljanje poslova za koje su zaduženi. O tome da službenici ispunjavaju ove zahteve stara se uprava. Ona takođe mora da osigura da rukovodilac funkcije poslovanja bude nezavisni viši rukovodilac (menadžer) koji je zadužen za funkciju praćenja usklađenosti. Uredba predviđa i posebnu nadležnost rukovodioca funkcije da može da izrazi zabrinutost i upozori organ upravljanja ako postoje sistemski rizici ili neusklađenost sa Uredbom koji utiču ili bi mogli da utiču na pružaoca usluge. Ova obaveza ne dovodi u pitanje nadležnost organa upravljanja da odluči o tome kako će postupiti nakon upozorenja.⁵² U svakom slučaju, rukovodilac funkcije odgovara neposredno organima upravljanja. Odnos između rukovodioca funkcije i organa upravljanja mora biti odnos poverenja. U literaturi se kritikuje to što Uredba ne predviđa da lica koja su zadužena za usklađenost poslovanja krivično odgovaraju ukoliko ne prijave regulatoru da organ upravljanja „poništava“ pravila usklađenosti.⁵³ Čini se da ovoj kritici nema mesta, jer se u tom slučaju ne bi moglo očekivati da rukovodilac funkcije i uprava razviju odnos poverenja. Pritom, to bi odvratilo značajan broj kvalifikovanih stručnjaka da se prijave za rad na toj poziciji. Može se zaključiti da je rukovodilac ove funkcije spona privrednog subjekta sa regulatorima i da njegov položaj nije lak – on treba da balansira u tom odnosu. S jedne strane, on blisko sarađuje sa upravom i daje im predloge koje uprava ne mora da prihvati ni delimično, ni u potpunosti. S druge strane, on je tačka komunikacije sa regulatorima, pa bi mogao da signalizira ukoliko postoje neusaglašenosti.

51 *Ibid.*, 221–222. Vid. Uredbu EU o digitalnim uslugama, čl. 37, st. 3.

52 F. Wilman, S. Lukas Kalēda, P.-J. Loewenthal (eds.), 311.

53 Vid. N. Zingales, 222.

Službenici za praćenje usklađenosti poslovanja imaju šest obaveza. Prvo, moraju da sarađuju sa koordinatorom za digitalne usluge u državi nastanjivanja i Komisijom u vezi sa Uredbom. Drugo, treba da osiguraju da sistemski rizici koji proizilaze iz dizajna ili funkcionisanja njihove usluge i povezanih sistema, uključujući algoritamske sisteme, kao i od korišćenja njihovih usluga budu utvrđeni i pravilno prijavljeni i da se preduzimaju razumne, proporcionalne i efikasne mere za smanjenje rizika. Treće, službenici treba da organizuju i nadziru aktivnosti pružalaca usluga koje se odnose na nezavisnu reviziju. Četvrto, oni imaju obavezu da informišu i savetuju upravu i zaposlene o obavezama iz ove Uredbe. Peto, treba da prate usklađenost sa obavezama iz Uredbe. Šesto, kada je to primenljivo, moraju da prate usklađenost sa obavezama koje predviđaju kodeksi postupanja u pogledu suzbijanja nezakonitog sadržaja i sistemskih rizika, kodeksa za oglašavanje na internetu, kodeksa ponašanja za dostupnost (odnose na pristupačnost licima sa invaliditetom), ali i kriznih protokola za postupanje u kriznim situacijama koje se odnose na vanredne okolnosti koje utiču na javnu sigurnost ili javno zdravlje. Da zaključimo, sve navedene nadležnosti se mogu podeliti na unutrašnje i spoljašnje, prema tome da li se odnose na subjekta poslovanja i odnose sa licima unutar njega ili su u vezi sa odnosima sa trećim licima – licima izvan društva (na primer, obaveza saradnje sa Komisijom).⁵⁴ Većina obaveza službenika je prema ovoj podeli unutrašnje prirode.

Na kraju, treba istaći da je evropski zakonodavac prepoznao značaj kodeksa postupanja/ponašanja u kontekstu usklađenosti poslovanja. Primena kodeksa ponašanja privrednih subjekata koji su sami doneli ili kojima su pristupili predstavlja dobrovoljni akt. U tim slučajevima, prati se i usklađenost poslovanja privrednih subjekata sa tim kodeksima ponašanja. U suštini, namera evropskog zakonodavca je bila da ohrabri sačinjavanje kodeksa na nivou Unije koji bi postali integrisani deo ove Uredbe. Tako je „Kodeks ponašanja za borbu protiv nezakonitog govora mržnje onlajn +“ (engl. *Code of Conduct on Countering Illegal Hate Speech Online* +) 2025. godine postao deo regulatornog okvira Uredbe EU o digitalnim uslugama, nakon pozitivne ocene Komisije i Evropskog odbora za digitalne usluge (ovaj Kodeks se bazira na „Kodeksu ponašanja u pogledu borbe protiv nezakonitog govora mržnje onlajn“ iz 2016. godine).⁵⁵ On spada u kodekse na koje se odnosi čl. 45 Uredbe, isto kao i revidirani „Kodeks postupanja u pogledu dezinformacija“ koji je još 2022. godine integrisan u Uredbu.⁵⁶

54 Tako F. Wilman, S. Lukas Kalēda, P.-J. Loewenthal (eds.), 311–312.

55 Vid. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/code-conduct-countering-illegal-hate-speech-online>, 29 septembar 2025. godine.

56 Prava verzija „Kodeks postupanja“ (engl. *Code of practice*) je predložena 2018. godine. Danas Kodeks ima preko 40 potpisnika, uključujući i određen broj veoma velikih onlajn platformi i pretraživača (na primer, Google Search, YouTube, Instagram, Facebook i TikTok). Vid. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/dsa-codes-conduct>, 29. septembar 2025. godine.

5.3. Obaveze uprave

Veza između organa upravljanja i funkcije usklađenosti poslovanja, odnosno službenika usklađenosti poslovanja, uključujući i rukovodioca je od ključnog značaja za postupanje u skladu sa Uredbom EU o digitalnim uslugama. Ovaj odnos podrazumeva uspostavljanje, odnosno organizovanje te funkcije, njeno funkcionisanje, uključujući i pristup službenika organu upravljanja, nadzor i pitanje odgovornosti. Obaveze uprave u vezi sa uspostavljanjem funkcije usklađenosti poslovanja su višestruke. Naime, organ upravljanja mora da osigura da službenici za praćenje usklađenosti poslovanja imaju stručne kvalifikacije, znanje, iskustvo i sposobnosti koje su potrebne za vršenje te funkcije. Zatim, uprava mora da obezbedi da rukovodilac funkcije usklađenosti poslovanja bude nezavisni viši rukovodilac sa jasnim zaduženjima. Da bi rukovodilac bio razrešen, organ upravljanja mora dati prethodno odobrenje. Dakle, organ upravljanja je taj koji organizuje ovu funkciju i ključno utiče na izbor službenika sa kojima će sarađivati. Takođe, organ upravljanja definiše, nadzire i odgovara za sprovođenje mera koje treba da obezbede nezavisnost funkcije usklađenosti poslovanja, što podrazumeva i podelu poslova, sprečavanje sukoba interesa i valjano upravljanje sistemskim rizicima. Čini se da je ovo najteži zadatak uprave, jer Uredba ne daje konkretne smernice. Da bi služba za usklađenost poslovanja dobro funkcionisala, uprava mora da omogući pristup, odnosno jednostavnu i efikasnu komunikaciju lica koje je zaduženo za praćenje usklađenosti poslovanja sa članovima uprave. Organ upravljanja najmanje jednom godišnje odobrava i preispituje strategije i politike za preuzimanje rizika, kao i za upravljanje, praćenje i smanjenje tih rizika. Uprava ima obavezu da posveti dovoljno vremena razmatranju mera povezanih sa upravljanjem rizicima. Ona mora aktivno da učestvuje u odlučivanju i da osigura da su odgovarajuća sredstva opredeljena za upravljanje rizicima.

Može se zaključiti da je namera zakonodavca bila da podstakne upravu da bude što aktivnija i da ima dovoljno vremena da se bavi ovim pitanjem. Dakle, teret nije raspoređen samo na službenike i na rukovodioca funkcije, već i na organ upravljanja kada je reč o praćenju usklađenosti poslovanja. Iako Uredba predviđa dobre mehanizme za organizaciju funkcije usklađenosti poslovanja, ona se ne bavi pitanjem odgovornosti uprave. U svakom slučaju, dobar odabir službenika, a pogotovo rukovodioca funkcije i dobra komunikacija sa upravom su preduslovi za izbegavanje eventualne odgovornosti uprave za štetu zbog povrede dužnosti u vezi sa usklađenošću poslovanja. Zbog toga, pravila Uredbe o obavezama uprave treba staviti u kontekst pravila o dužnostima članova uprave u okviru nacionalnih kompanijskih prava.⁵⁷ Uprava neće biti odgovorna ukoliko je preduzela sve mere da osigura da službenici vrši valjano svoje funkcije u pogledu praćenja usklađenosti poslovanja, počevši od njihovog izbora, činjenjem dostupnosti sredstava koja su im potrebna, kao i omogućavanjem rukovodiocu službe da izveštava i upozorava

57 Vid. o dužnostima u Mirko Vasiljević, Tatjana Jevremović Petrović, Jelena Lepetić, *Kompanijsko pravo – pravo privrednih društava*, JP „Službeni glasnik“, Beograd 2020, 105–111.

članove uprave o svim eventualnim neusklađenostima, kako bi članovi uprave mogli aktivno da učestvuju i donose odluke. U svakom slučaju, članovi uprave moraju postupati savesno, sa pažnjom dobrog privrednika i u razumnom uverenju da postupaju u najboljem interesu privrednog subjekta. Ukoliko postupaju na taj način, nema govora o povredi dužnosti pažnje u kompanijskopравnom kontekstu. Uprava se može osloniti na savete i mišljenje rukovodioca, za kojeg razumno veruje da je savesno postupao. Drugim rečima, biće primenjeno pravilo poslovne procene (engl. *business judgment rule*).⁵⁸ Isto tako, uprava može potražiti savet i od lica izvan privrednog društva, jer nema obavezu da postupi po savetu i mišljenju rukovodioca funkcije usklađenosti poslovanja. U suštini, kada je reč o usklađenosti poslovanja, u praksi može doći do nedoumica u pogledu tumačenja odredaba Uredbe. Svoje mišljenje će svakako izneti rukovodilac službe za usklađenost poslovanja, ali će konačnu odluku doneti uprava. Takvu odluku treba smatrati poslovnom odlukom u kontekstu dužnosti direktora. Uredba EU o digitalnim uslugama ne daje dodatne smernice u pogledu odgovornosti lica zaduženog za usklađenost poslovanja ni članova uprave.

6. ZAKLJUČAK

Funkcija usklađenosti poslovanja doživela je procvat i veliku popularnost poslednjih godina. Međutim, ni ona nije ostala imuna na digitalnu transformaciju, pa je i sama pretrpela određene promene. Takođe, neusklađenost poslovanja je prepoznata kao rizik koji je sa sobom donela moderna tehnologija. Zbog toga, ne čudi što je u novijim instrumentima prava Evropske unije koji se odnose na digitalni svet posvećena pažnja funkciji usklađenosti poslovanja. Uopšteno govoreći, Uredba EU o digitalnim uslugama predstavlja redak primer Uredbe koja posvećuje čitav jedan član funkciji usklađenosti poslovanja, utičući direktno na unutrašnju organizaciju privrednog subjekta. Uredba predviđa organizovanje funkcije usklađenosti poslovanja kao dodatnu obavezu dužne pažnje, čiji su obveznici samo pojedini subjekti. Konkretno, obavezu da organizuju ovu funkciju imaju pružaoci veoma velikih onlajn platformi i veoma velikih onlajn pretraživača, kojih je trenutno 25. Reč je pružaocima onlajn platformi i onlajn pretraživača koji svoje usluge nude na teritoriji Evropske unije, a čiji je broj prosečnih aktivnih korisnika u Uniji 45 miliona ili više i koje je, pritom, Komisija kvalifikovala kao veoma velike. Dodatne obaveze postoje upravo zbog postojanja velikog broja aktivnih korisnika ovih usluga i potrebe regulatora da što bolje nadzire njihovo poslovanje. Namećanje obaveza najvećima bi trebalo da ima efekat prelivanja i na one manje. Obaveza praćenja usklađenosti poslovanja odnosi se i na kodekse ponašanja privrednih subjekata, čime su standardi postupanja podignuti na još viši nivo. Ovakav pristup zakonodavca treba pohvaliti.

58 O tom pravilu, vid. na primer, Vuk Radović, „Opšti osvrt na pravilo poslovne procene“, *Poslovni izazovi* 2024, 9 i dalje.

Pored toga što mora da organizuje funkciju usklađenosti poslovanja, pružalac veoma velike onlajn platforme i veoma velikog pretraživača mora da obavesti koordinatora za digitalne usluge u državi poslovnog nastanjivanja i Komisiju o podacima koji se odnose na rukovodioca ove funkcije. To praktično znači da je funkcija usklađenosti poslovanja na čelu sa rukovodiocem spona između privrednog subjekta i regulatora. Iako se od uprave očekuje da obezbedi nezavisnost te funkcije, konkretni mehanizmi nisu predviđeni u Uredbi. Takođe, od uprave se očekuje i da obezbedi stručan kadar na koji će moći da se osloni i sa kojim će redovno komunicirati. Da zaključimo, od uprave se očekuje da bude aktivna kada je reč o pitanjima usklađenosti poslovanja sa Uredbom, odnosno da za ova pitanja odvoji potrebno vreme. Iako se evropski zakonodavac bavio pitanjima koja zadiru u organizaciju i podelu poslova u privrednom subjektu, što jeste materija kompanijskog prava, nije se odvažio da reguliše pitanje odgovornosti članova uprave niti rukovodioca funkcije usklađenosti poslovanja.

LITERATURA:

- Frosio Giancarlo, Geiger Christophe, „Towards a Digital Constitution“, *From the DMCA to the DSA – A Transatlantic Dialogue on Online Platform Regulation and Copyright* (ed. João Pedro Quintais), *Verfassungsbooks on matters constitutional*, Berlin 2024, 43–58.
- Geese Alexandra, „Why the DSA Could Save Us From the Rise of Authoritarian Regimes“, *Putting the Digital Services Act into Practice – Enforcement, Access to Justice, and Global Implications* (eds. Joris van Hoboken, João Pedro Quintais, Naomi Appelman, Ronan Fahy, Ilaria Buri, Marlene Straub), *Verfassungsbooks on matters constitutional*, Berlin 2023, 63–74.
- Geslevich Packin Nizan, „Emerging Compliance in the Generative Decentralized Era“, *Brooklyn Journal of Corporate, Financial & Commercial Law* 19(1)/2025, 83–113,
- Griffith Sean J., „Corporate Governance in the Era of Compliance“, *William & Mary Law Review* 57(5)/2016, 2075–2140.
- Lepetić Jelena, „Veštačka inteligencija i upravljanje privrednim društvima“, *Izazovi u poslovnom pravu* (ur. Dušan Popović), Univerzitet u Beogradu – Pravni fakultet, Beograd 2024, 241–257.
- Lepetić Jelena, *Kompanijskopravni režim sukoba interesa – dužnost lojalnosti*, Univerzitet u Beogradu – Pravni fakultet, Beograd 2015.
- Lepetić Jelena, Lukić Natalija, „Compliance – Company Law and Criminal Law Perspectives“, *Iustinianus Primus Law Review* 1/2025, 219–238.
- Popović Dušan V., „Doprinos Uredbe EU o digitalnim uslugama transparentnijem radu onlajn posrednika“, *Usklađivanje poslovnog prava Srbije sa pravom EU – 2023* (ur. Vuk Radović), Univerzitet u Beogradu – Pravni fakultet, Beograd 2023, 261–280.

- Popović Dušan V., „Prethodna regulacija digitalnih tržišta u EU: Ograničavanje tržišne moći digitalnih platformi“, *Usklađivanje poslovnog prava Srbije sa pravom Evropske unije – 2022* (ur. Vuk Radović), Univerzitet u Beogradu – Pravni fakultet, Beograd 2022, 299–318.
- Radović Vuk, „Opšti osvrt na pravilo poslovne procene“, *Poslovni izazovi* 2024, 9–42.
- Turillazzi Aina, Taddeo Mariarosaria, Floridi Luciano, Casolari Federico, „The Digital Services Act: An Analyses of its ethical, legal, and social implications“, 2022, 1–26, dostupno na: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4007389, 12. septembar 2025.
- Vasiljević Mirko, Jevremović Petrović Tatjana, Lepetić Jelena, *Kompanijsko pravo – pravo privrednih društava*, JP „Službeni glasnik“, Beograd 2020.
- Wilman Folkert, Kalėda Saulius Lukas, Loewenthal Paul-John (eds.), *The Eu Digital Services Act – A Commentary*, Oxford University Press, Oxford 2024.
- Zingales Nicolo, „The DSA as a Paradigm Shift for Online Intermediaries’ Due Diligence – Hail To Meta-Regulation“, *Putting the Digital Services Act into Practice – Enforcement, Access to Justice, and Global Implications* (eds. Joris van Hoboken, João Pedro Quintais, Naomi Appelman, Ronan Fahy, Ilaria Buri, Marlene Straub), *Verfassungsbooks on matters constitutional*, Berlin 2023, 211–241.

Prof. Dr. Jelena Lepetić

Associate Professor, University of Belgrade – Faculty of Law

COMPLIANCE FUNCTION AND PROVISION OF DIGITAL SERVICES*

Abstract: In this paper, the author examines the compliance function under the 2022 EU Digital Services Act (DSA). It establishes an additional due diligence obligation imposed on very large online platforms and very large online search engines. Providers of these services are required to establish a compliance function in order to monitor compliance with the DSA. By introducing such an obligation, the DSA directly affects the internal organization of companies, which renders this issue particularly relevant from the perspective of company law. The paper further sets out which entities are subject to this obligation, that is, the conditions under which a service provider is required to establish a compliance function. The central part of the paper elaborates on the content of the compliance function-related duties. Specifically, the paper analyzes the organization of this function, the qualifications and duties of compliance officers, as well as the obligations of management with respect to this function.

Key words: Compliance function. – Digital services. – Due diligence.

* Law “Problems of creation, interpretation and enforcement of law (2025)”, within the research group “Legal regime of digital services in Serbian law and European Union law”.